

Pla per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual

Proposta

18 d'abril de 2006

Regidoria de Dona i Drets Civils

1. Fonamentació
2. El Pla per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual
 - 2.1. Metodologia
 - 2.2. Marc Normatiu
 - 2.3. Marc conceptual
 - 2.4. Destinataris/ es del Pla
3. Principis orientadors del Pla
4. Línies estratègiques
5. Esquema
6. Annexos
 - 6.1 Situacions de risc
 - 6.2 Prostitució i immigració
 - 6.3 Prostitució en medi obert
 - 6.4 Explotació sexual

La finalitat de l'Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a l'espai públic de Barcelona és preservar l'espai públic com a lloc de convivència i civisme, on totes les persones hi puguin desenvolupar en llibertat les seves activitats de lliure circulació, oci, de trobada i esbarjo, amb ple respecte a la dignitat i als drets dels altres i a la pluralitat d'expressions i de formes de vida diverses existents a Barcelona.

L'ordenança en el seu article 41 dedicat a les intervencions específiques de la Secció Segona (Utilització de l'espai públic per a l'oferiment i demanda de serveis sexuals) preveu l'aprovació d'un Pla per l'abordatge integral del treball sexual a fi que es pugui atendre les persones que realitzin aquestes activitats.

Es preveu literalment en aquests article:

1. L'Ajuntament de Barcelona, a través dels serveis socials competents, prestarà informació i ajut a totes aquelles persones que exerceixin el treball sexual a la ciutat i vulguin abandonar el seu exercici.
2. Els serveis municipals competents, amb l'auxili dels agents de l'autoritat, si és el cas, informaran totes les persones que ofereixen serveis sexuals retribuïts en espais públics de les dependències municipals i dels centres d'atenció institucional o de caràcter privat (associacions, ONG, etc.) als quals podran acudir per rebre el suport que sigui necessari per abandonar aquestes pràctiques.
3. L'Ajuntament de Barcelona aprovarà un Pla per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual, a fi d'evitar que l'oferiment de serveis sexuals a la via pública afecti la convivència ciutadana i pugui atendre les persones que realitzin aquestes activitats.
4. El Pla per a l'abordatge integral del treball sexual coordinarà totes les actuacions de serveis a les persones que realitzen aquesta activitat a l'espai urbà, i en aquest sentit recollirà:
 - a. Col·laborar i establir convenis amb entitats que treballin amb aquests col·lectius
 - b. Informar sobre els serveis públics disponibles i molt especialment els serveis a les persones: serveis socials, serveis educatius i serveis sanitaris.
 - c. Informar dels drets fonamentals d'aquestes persones
 - d. Col·laborar amb les entitats referents a aquesta matèria per tal d'oferir nova formació a les persones que integren aquest col·lectiu
 - e. Informar i oferir els recursos laborals disponibles des de l'Administració o en col·laboració amb les entitats referents en la matèria.
5. L'Ajuntament de Barcelona podrà crear, en el marc del Pla per a l'abordatge integral del treball sexual, una Agència amb la finalitat d'afrontar el fenomen a la ciutat”.

Des d'aquest Pla es pretén donar compliment a aquesta prescripció que, d'altra banda és l'instrument que preveu l'ordenança com a imprescindible per a la intervenció en l'espai públic per tal que les conductes previstes a l'art. 39 no es produeixin en aquest espai, és a dir per tal de prevenir l'oferiment, sol·licitud, negociació o acceptació de serveis sexuals retribuïts a l'espai públic quan aquestes pràctiques excloguin o limitin la compatibilitat dels diferents usos de l'espai públic o quan es produeixin en espais situats a menys de dos-cents metres de distància de centres docents o educatius que imparteixen ensenyaments del règim general del sistema educatiu.

En el marc d'aquest pla es preveu l'efectiva creació de l'Agència i dels circuits necessaris per donar compliment a les exigències d'informació, col·laboració, garantia de drets i accés als recursos públics que fonamenten la formulació del pla, així com es posen en relleu els elements que serveixen per a la seva definició.

Cal ressaltar que tant l'Ordenança com el Pla que s'hi preveu se cenyeixen a les competències previstes a la Carta Municipal de Barcelona, aprovada per la Llei 22/98, de 30 de desembre. És necessari partir de la base que l'objectiu no és regular la matèria ni exercir cap activitat normativa que no trobi el seu fonament en la competència municipal, en conseqüència només les activitats realitzades en l'espai públic són objecte de previsió i les actuacions previstes en el pla troben el seu encaix, també, en les competències, equipaments i atribucions municipals.

2. EL PLA PER A L'ABORDATGE INTEGRAL DEL TREBALL SEXUAL

L'aproximació a la complexa realitat de la prostitució o treball sexual posa de manifest que es tracta d'un fenomen que canvia ràpidament en funció de la conjuntura, malgrat que es tracta d'una realitat present al llarg de tota la història i, en general, amb una presència constant en totes les societats. Per tant, cal considerar que, sense cap dubte una part de la seva explicació radica en les biografies personals, la situació econòmica i la dificultat per accedir als recursos que permeten cobrir les necessitats bàsiques de les persones, hi ha elements d'anàlisi que no han estat mai afrontats, fet que ens porta a mantenir la necessitat de treballar des de la **perspectiva individual** per evitar les conclusions esbiaixades que es deriven dels processos de generalització.

El Pla per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual és el primer pas d'un procés llarg i complex que requereix de persistència, creativitat i recursos humans i econòmics. El seu plantejament radica l'intent de creació d'un procés d'incidència que reconegui la gran diversitat de situacions i interessos d'aquest col·lectiu i que es caracteritzi per la definició d'itineraris personalitzats així com, simultàniament la creació d'un conjunt de mesures homogènies adreçades, en la mesura que sigui possible, al col·lectiu de treballadores sexuals.

L'enorme cúmul d'informació que acompanya al fenomen de la prostitució col·labora a perpetuar una mirada esbiaixada d'aquesta qüestió on sovint els tòpics i els estereotips esdevenen veritats absolutes en favor de la posició ideològica escollida. Un fet que es constata per la manca de coneixement derivat d'estudis i informes que aproximïn la definició de les polítiques públiques a la realitat del col·lectiu beneficiari d'aquestes. La variació en la composició del col·lectiu de treballadores sexuals canvia i fa complex l'enfocament sobre problemes i solucions.

El Pla parteix del reconeixement de les treballadores sexuals com a interlocutores i principals coneixedores dels seus interessos, i al mateix temps pretén contemplar l'experiència de les entitats que ja fa anys que treballen amb i per aquest col·lectiu. L'experiència d'aquestes entitats es concreta en projectes de sensibilització social, denúncia de les situacions de violència i agressions que viuen aquestes dones derivades moltes vegades de la intervenció institucional, programes que incideixen en l'àmbit sanitari i de prevenció de les malalties de transmissió sexual, propostes de formació i d'inserció laboral, i el desenvolupament d'instruments d'assessorament legal.

Durant el procés de redacció de l'esborrany d'aquest pla hem detectat quatre característiques que interessa posar en relleu:

- a) La inexistència de polítiques públiques anteriors en l'àmbit estatal amb vigència a tot l'estat, autonòmic i local propi adreçades específicament al col·lectiu de persones que exerceixen la prostitució dificulta l'anàlisi dels resultats i la concreció des de l'experiència. En el procés de recerca de plantejaments anteriors no hem trobat cap programa que considerés aquest col·lectiu com a destinatari de cap política pública concreta o global. No hem pogut identificar cap intervenció específica que no fos feta o plantejada des de la perspectiva de la seguretat o de la intervenció dels cossos de seguretat. Els fonaments del pla per l'abordatge (informació, col·laboració, difusió de drets, propostes d'inserció socio-laboral, estratègies específiques) no són presents a cap document ni a cap intervenció.

Per aquest motiu, les mesures i les eleccions que s'hi plantegen són evolutives i, per tant, cal que s'acompanyin dels instruments adients per poder realitzar en el procés d'implementació les adaptacions oportunes per convertir-les en definitives. Així doncs, els instruments que es defineixen en el Pla, incorporen necessàriament, un procés d'aprenentatge paral·lel a l'aplicació del Pla que garanteixi la continuïtat a través dels elements de flexibilitat, innovació, creativitat i capacitat d'adaptació tenint sempre en compte la participació activa i progressiva de les persones implicades.

- b) La dificultat d'accedir als serveis bàsic de l'estat del benestar per part de tota la societat produeix una reducció dels camps d'elecció per a determinats segments de la societat, i és a mesura que s'amplien els ventalls de possibilitats que es té per desenvolupar la vida que existeix capacitat de tria. L'accés al mercat laboral, A diferència d'altres processos d'inserció socio-laboral ens trobem amb col·lectius que ja exerceixen una activitat econòmica que els reporta ingressos. La intenció d'aquest pla és oferir a aquelles persones que es vulguin acollir a processos d'adquisició d'aprenentatges personals i laborals que puguin propiciar alternatives laborals, la possibilitat d'accedir a recursos, instruments i accions que puguin afavorir i, en la mesura que puguem, garantir l'accés a aquest mercat de treball o econòmic, tradicionalment considerat com a normalitzat.

Per aquest motiu les estratègies que es contemplan actuen en paral·lel a d'altres que des del propi Ajuntament de Barcelona es duen a terme, sense entrar en cap moment en contradicció amb elles. Cal observar que, en general, no contemplem processos d'exclusió sinó activitats que es consideren, en uns supòsits molt determinats, no realitzables a la via pública i, que, per tant, en molts casos no tenen cabuda en els processos d'inclusió previstos en altres instruments municipals.

En el Pla es contempla que les ajudes que s'atorguen des dels serveis socials no es corresponen als preus del mercat i, per tant, aquestes ajudes no

permeten la subsistència de les persones amb les condicions mínimes garantides. Per aquest el Pla es fa càrrec de quines són les seves limitacions en l'aplicació d'aquesta normativa amb l'objectiu d'evitar processos de frustració individual.

- c) L'impacte de gènere que existeix en el treball sexual i en la prostitució. La perspectiva d'abordatge no pot deixar de banda que la major part de persones que exerceixen aquesta activitat econòmica són dones, incloses les transsexuals. Hi ha, per tant, un important esbiaix de gènere que s'ha de tenir present tant pràcticament (a l'hora de dissenyar els protocols i els instruments necessaris) com des de la punt de vista de l'anàlisi teòricament. Això no obstant, entenem que el document s'ha de dirigir a totes les persones que exerceixen aquesta activitat econòmica i en aquestes condicions i per aquest motiu ens referim a les persones que exerceixen la prostitució. Sense perdre de vista aquesta perspectiva no creiem tampoc que sigui oportú una anàlisi que només centri la seva visió en les dones perquè finalment podria tenir un efecte indesitjat: ser novament estigmatitzador i recloure l'anàlisi a un problema de dones i l'experiència ens diu que això no afavorirà la implicació i el bon fi de la defensa dels drets de totes les persones.
- d) La fortíssima presència de persones en situació irregular que disminueix la possibilitat d'intervenció i d'oferta de recursos públics. És urgent la reflexió sobre els efectes de la normativa d'estrangeria i el debat sobre les eines que podem utilitzar en un marc en què, aproximadament, d'acord amb les primeres dades sobre territori obtingudes en els darrers dos mesos, la presència d'aquesta característica es produeix en un 85% de casos. Això no només afebleix la possibilitat d'intervenció i dels mètodes d'intervenció de les administracions sinó que amenaça la possibilitat dels canals de normalització ideats.

2. 1. METODOLOGIA

L'elaboració del Pla per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual s'ha produït en el marc de l'aproximació i coneixement del fenomen de l'exercici del treball sexual als carrers de Barcelona i en el marc de la legislació i el marc competencial actual.

Així doncs, en primer lloc es va procedir a la realització d'una curiosa revisió de tots els documents, estudis i informes que al respecte s'havien elaborat en els darrers anys. Aquest procés s'ha centrat en la revisió de tota la documentació que hi havia al Centre d'Informació i Recursos per a les Dones de l'Ajuntament

de Barcelona. Relació que s'adjunta en els annexes del Pla. Aquesta recerca ens a permès establir l'evolució d'aquesta realitat des de finals de la dècada dels setanta fins avui, així com establir quins han estat els elements d'anàlisi més destacats i, alhora, coincidents en tota la documentació que s'ha consultat.

El treball de recerca bibliogràfica en permet constatar el fet que existeixen molt pocs estudis i investigacions sobre la realitat de la prostitució que no siguin de caràcter històric o ideològic. Al mateix temps podem afirmar que en tots els estudis realitzats fins aquest moment hi ha un marcat esbiaix que és el resultat de la impossibilitat de definir una mostra aleatòria d'anàlisi, ja que totes les persones i, en conseqüència, totes les dades de les que es té coneixement s'han obtingut a través dels Serveis Socials i dels Cossos de Seguretat. Així doncs, els estudis esmentats han obviat en les seves conclusions la necessària referència a les limitacions que planteja aquesta mostra en l'anàlisi de la realitat del fenomen de la prostitució.

Paral·lelament a la recerca bibliogràfica es va sol·licitar la col·laboració de les diferents entitats i associacions que treballen amb el col·lectiu de persones que exerceixen la prostitució a la ciutat de Barcelona des de diferents enfocaments amb l'objectiu de conèixer la seva opinió, quina era la seva diagnosi, quin model d'atenció utilitzen i quines són les oportunitats i les mancances que han detectat arrel de la seva experiència i el seu contacte amb la realitat del treball sexual al carrer. Mitjançant aquest procés s'ha intentat establir la relació de programes, serveis i equipaments que les entitats de la societat civil tenen a disposició de les dones que exerceixen el treball sexual al carrer. Aquesta tasca d'assessorament, informació i aproximació al treball que realitzen aquestes entitats encara no ha finalitzat.

La col·laboració amb les associacions es mantindrà en el temps. Fins el moment s'han dut a terme dues reunions conjuntes on, al mateix temps que s'analitzava quines serien les mesures més adients, també s'evidenciaven les relacions de coordinació que ja existeixen entre elles i l'especialització de moltes d'elles en diferents aspectes de l'atenció i la intervenció. Al mateix temps, en el marc del Pla per a l'abordatge Integral del Treball Sexual, s'establiran reunions periòdiques amb cadascuna de les entitats per separat per valorar la possibilitat de coordinar les seves actuacions amb les que defineix el Pla i conèixer amb detall els recursos de cadascuna de les entitats, el col·lectiu amb el que treballen, el model d'atenció que apliquen davant de cada situació i les demandes concretes que reben per part de les persones que exerceixen el treball sexual als carrers de la ciutat de Barcelona.

Aquest Pla intentarà incorporar la experiència i el coneixement de les següents entitats: Genera, Àmbit –Prevenció, Comissions Obreres, Les Adoratius, El

Lloc de la Dona d'Oblates, el Col·lectiu de Transsexuals de Catalunya, Surt i LICIT.

Amb l'objectiu d'aconseguir incorporar la veu de les mateixes dones i poder garantir d'aquesta manera que el Pla respongués a la realitat del col·lectiu de dones que exerceixen el treball sexual als carrers de Barcelona es va encarregar a l'equip d'Educadores de Carrer que treballen per la Regidoria de Dona i Drets Civils informant les treballadores sexuals de la nova normativa municipal que aprofitessin aquest espai de proximitat per recollir les impressions, les demandes i les opinions de les dones amb les que establissin contacte a través de l'activitat d'informació que duen a terme des del 26 de gener i fins al 12 de juny.

Un cop finalitzat aquest primer procés de contacte una de les conclusions que se'n derivaven i que dificultaven l'elaboració d'una diagnosi inicial, especialment necessària en la zona del Raval i la Ronda Sant Antoni. El principal obstacle radicava justament en la dificultat per aconseguir les dades necessàries per definir les característiques socio - demogràfiques d'aquest col·lectiu, així com la determinació del total absolut de la població que exerceix el treball sexual al carrer a la ciutat de Barcelona . Una situació lògica que es deriva del fet que les mateixes característiques d'aquesta activitat impedeixen qualsevol sistematització estadística.

Per una banda, la seva condició d'activitat informal contribueix a la dificultat per conèixer quantes persones exerceixen el treball sexual a la ciutat de Barcelona així com de tots els indicadors que se'n deriven: edat, estat civil, número de fills i filles, nivell d'estudis, país d'origen i altres.

Per altra banda, l'estigmatització social que recau sobre aquest col·lectiu incideix directament en el fet que un dels principals objectius de la majoria de les dones sigui evitar qualsevol tipus d'identificació amb la seva activitat. Per tant, la garantia del seu anonimat esdevé una de les seves principals demandes a l'hora que dificulta l'obtenció d'informació.

Per aquest motiu, i amb la voluntat de conèixer tota la informació existent es va sol·licitar la col·laboració de la Guàrdia Urbana. Atès que, fins el moment, totes les polítiques adreçades al col·lectiu de persones que exerceixen la prostitució s'han centrat en el control, són els cossos de seguretat els serveis que més informació tenen respecte la realitat socio – demogràfica de l'exercici del treball sexual als carrers de Barcelona. En el moment d'elaboració d'aquest Pla encara no hem rebut les dades, que seran incorporades tan bon punt les tinguem.

Finalment, destacar que per l'elaboració d'aquest Pla ha estat imprescindible les aportacions de l'Informe "Les dones construïm poder. Cap a un procés d'apoderament per la defensa dels drets de les persones treballadores del sexe. Informe elaborat per Isabel Holgado i l'Equip de LICIT i encarregat per l'Institut Català de la Dona l'any 2004.

2. 3. MARC NORMATIU

La consideració de la prostitució en la legislació de estatal és gairebé inexistent. De fet, podem afirmar que la prostitució a l'estat Espanyol és una activitat "al·legal": no està regulada, des del punt de vista civil o laboral, ni penada. El codi penal espanyol no pena l'exercici de la prostitució, i per tant, la negociació entre la persona que exerceix la prostitució i el client no representa una activitat il·lícita. No obstant, podem constatar l'existència d'un buit normatiu que té importants conseqüències per a tota la societat i col·loca al col·lectiu de dones que exerceixen la prostitució en una situació de desigualtat i desprotecció social.

El Ple del Parlament de 14 de febrer de 2002, va aprovar la Moció 136/VI sobre la prostitució amb els següents punts:

- Fer les gestions necessàries davant el Govern de l'Estat perquè es regulin els aspectes laborals del treball sexual, garantint un marc legal i un reconeixement jurídic a les persones que l'exerceixen.
- Constituir una comissió interdepartamental que estudiï, amb la participació d'entitats municipals, la situació de la prostitució en tots els àmbits i iniciï consultes amb les entitats de suport a les treballadores sexuals, aquestes i els seus representants, federacions de veïns, sindicats, associacions d'empresaris... per a coordinar propostes.
- Presentar un estudi sobre la situació de prostitució a Catalunya per a garantir els drets fonamentals de les treballadores i regular els usos dels locals, a fi d'elaborar la legislació necessària.

L'acord del Pacte del Tinell recull:

“Avançar en la regulació dels treballadors i treballadores del sexe comercial, tot impulsant el reconeixement jurídic i professional de les persones que es dediquen a la prostitució per tal que puguin disposar d'una cobertura social adient ja sigui com a treballador/a per comte d'altri o com a treballador/a autònom/a.

- Reforçar les mesures per tal de combatre el proxenetisme en totes les seves formes, especialment el tràfic de persones i garantir la protecció als menors d'edat.

- Articular mesures de suport orientades a aquelles persones que decideixin abandonar la prostitució.

- Impulsar programes de suport a les persones que exerceixen aquesta activitat”

A Catalunya l'al·legalitat de l'exercici de la prostitució ha provocat algunes regulacions i ordenaments, especialment en l'àmbit municipal. Aquest és el cas de la ciutat de Barcelona que en el marc de l'Ordenança de Mesures per Fomentar i Garantir la Convivència ciutadana a l'espai públic de Barcelona preveu la sanció de la sol·licitud o acceptació de serveis sexuals retribuïts només en els supòsits que es preveuen en els articles 38 i 39 del capítol cinquè, secció segona.

Dret Internacional

Legislació en l'àmbit de la ONU:

- **Acord Internacional per a la supressió del Tràfic d'Esclaves Blancs de 1904.** Va ser el primer d'un segle en el qual es van succeir una multitud d'instruments internacionals entorn d'aquesta mateixa temàtica, que van centralitzar un tema de tan diverses implicacions com és la prostitució, en un debat i denúncia general del tràfic i l'explotació sexual de la dona.
- **Conveni Internacional per a la repressió del tràfic de persones i de l'explotació de la prostitució aliena de 1949.** Aquest conveni constitueix per excel·lència, el codi de justícia universal de l'abolicionisme en matèria de prostitució. Parteix del pressupost que la “prostitució i el mal que l'acompanya, són incompatibles amb la dignitat i el valor de la persona humana i posen en perill el benestar de l'individu, de la família i de la comunitat. Aquest conveni va ser ratificat per Espanya el 19 de juny de 1962.

En l'actualitat els informes de la ONU sobre la matèria vinculen molt estretament la prostitució amb la pobresa, la prostitució organitzada i la immigració il·legal. En conseqüència, els programes que es realitzen, tant per prevenir l'ingrés a l'activitat com per fomentar la sortida d'ella, es centren, d'una banda, en el disseny de polítiques de desenvolupament i d'ocupació i, de l'altre, en el de polítiques de lluita contra el tràfic de persones.

Unió Europea:

- **“Comissió pels drets de la dona i la igualtat d'oportunitats”**, de la Unió Europea funciona amb caràcter permanent i distingeix dues categories: la prostitució voluntària i la prostitució forçada. Les actuacions més comuns van adreçades a la prevenció, la repressió i el control de la segona forma de prostitució. En aquest marc hi ha dos programes d'acció específica: STOP i DAPHNE.
- **Conveni de les Nacions Unides contra la delinqüència organitzada.** Signat per la Unió Europea el desembre de 2000. Està previst que la Comissió avalui si els estats membres han adoptat les mesures necessàries per a lluitar contra aquestes activitats, les quals comprenen, entre altres, reforçar la cooperació policial, duanera i judicial existent entre la Unió Europea i el països candidats per combatre el crim organitzat internacional, inclòs el tràfic d'éssers humans i la immigració il·legal organitzada.

Jurisprudència del Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees:

- **Assumpte C-268/99.** Arrel d'aquest cas s'estableixen les bases de la seva doctrina sobre la prostitució com a activitat econòmica, respecte de la qual pot basar-se l'autorització de residència de ciutadans extracomunitaris, als països de la Unió Europea on aquesta activitat no sigui considerada il·lícita en relació amb els seus nacionals.

El Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees considera que la prostitució ha de ser entesa com una activitat econòmica inclosa tant dins del concepte “d'activitats econòmiques per compte propi” com en el “activitats no assalariades”, sempre i quan es demostrï que el prestador del servei l'exerceix sense que existeixi vincle de subordinació pel que respecta a l'elecció d'aquesta activitat, ni a les condicions de treball i retribució; sota responsabilitat pròpia i a canvi d'una remuneració que se li paga íntegrament i directament.

Dret estatal

- La Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre (Codi Penal) no considera il·lícit penal, la prostitució en si mateixa, de la mateixa manera distingeix els supòsits en els que el subjecte passiu sigui menor o major d'edat i en els casos relacionats amb menors d'edat, no dóna cap rellevància al consentiment del subjecte passiu, com tampoc de l'existència o no d'afany de lucre econòmic.
- La Llei Orgànica 11/2003 de 29 de setembre, de mesures concretes en matèria de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social dels estrangers, va introduir una nova modificació al codi penal. L'art 188.1 estableix com a delictes la conducta consistent en determinar, emprant violència intimidació o engany, o abusant d'una situació (...) a una persona major d'edat a exercir la prostitució o a mantenir-se en ella, establint que incorrerà en la mateixa pena prevista per aquest cas, el que es beneficiï explotant la prostitució d'una altra persona, inclòs amb el consentiment de la mateixa.

Finalment i tenint en compte que actualment el 85% de les treballadores sexuals són immigrants, l'altre camp d'imprescindible anàlisi són les normes d'estrangeria.

2. 4. MARC CONCEPTUAL

Partim de la base que el Pla per a l'abordatge del treball sexual té com a objectiu allò previst a l'ordenança i bàsicament la creació dels instruments públics per a garantir tant la informació, la tutela dels drets de les persones i la col·laboració amb les entitats com l'establiment dels instruments, canals, accions i equipaments públics que ofereixin alternatives voluntàries i contribueixin a la millora de la qualitat de vida de les persones a través de l'accés a les prestacions públiques obligatòries i universals (salut, educació) com a les que des de l'administració municipal puguem oferir. Per tant, amb el marc conceptual no escau obrir una discussió a l'entorn de la consideració que tinguem d'aquesta activitat ni de quin hauria de ser el seu tractament en seu legal sinó partir de tres idees bàsiques:

- la competència municipal s'articula a partir de la potestat d'ordenació i intervenció de l'espai públic per a la garantia de la convivència

- el marc normatiu que hagin de crear les institucions i administracions competents ajudaria i clarificaria a la delimitació dels instruments propis de la local
- l'equilibri d'interessos i la garantia de drets es troba fonamentada en la no estigmatització ni adjectivació de les conductes en sí mateixes
- la interlocució i l'aproximació ha de tenir presents l'autonomia i la representativitat de les persones que exerceixen el treball sexual i de les entitats i associacions que intervenen en i amb el col·lectiu.

L'accés a la renda sempre ha estat un element explícit en tots els estudis que analitzen el fenomen de la prostitució. En bona mesura perquè determina l'entrada de les dones a l'exercici de la prostitució per qüestions econòmiques, però també perquè la majoria d'estudis s'han realitzat en base a les usuàries dels serveis socials i dels recursos de les entitats que treballen amb aquest col·lectiu i, per tant, les dones amb més dificultats i amb una situació econòmica més precària són sempre les més representatives de les mostres d'estudi.

No perdre de vista la **perspectiva de gènere** a l'hora d'abordar el fenomen de la prostitució és imprescindible per poder entendre els motius que fan que per una banda gairebé el 90% de les persones que exerceixen el treball sexual siguin dones i per l'altra, aproximadament el 95% dels clients que compren aquests serveis sexuals siguin homes. Segurament la situació de la dona en les nostres societats tenen en el fenomen de la prostitució una de les majors evidències respecte a les desigualtats entre homes i dones. Les dificultats per accedir al mercat laboral, la percepció de salaris més baixos sovint vinculats a les feines considerades femenines, i el procés cada vegada més significatiu de feminització de pobresa en són alguns dels exponents.

Tanmateix, des de fa uns anys **la globalització i les relacions Nord – Sud** determinen en bona mesura el fenomen de la prostitució a Barcelona i a tot Europa. Cada vegada més dones dels països pobres migren cap als països rics a la recerca d'una millora de les seves condicions de vida i de la d'aquelles persones que tenen al seu càrrec, i l'exercici de la prostitució esdevé cada vegada més en una alternativa econòmica per aquestes dones que per fet de ser immigrants, moltes vegades en situació irregular, pateixen una doble discriminació a l'hora d'accedir al mercat laboral formal.

La Organització Internacional del Treball reconeix la prostitució com una activitat econòmica i un treball associat a les relacions de desigualtat entre homes i dones. Segons la OIT la investigació, descripció i valoració del negoci del sexe no suposa ni la seva justificació ni la seva promoció. Ans al contrari, l'objectiu dels seus estudis es oferir una visió imparcial i objectivament investigada del tema, i per tant, clarificar els seus aspectes més polèmics i

complexes, proporcionant una base sòlida i documentada per als qui dissenyin polítiques públiques i intentin elaborar la seva pròpia política sobre la prostitució.

Finalment però, cal considerar que el Pla per a l'abordatge Integral del Treball Sexual no pretén entrar en aquest debat, atès que no és l'instrument adequat per fer front a les qüestions ideològiques de fons que s'hi plantegen i, en tot cas, no és l'àmbit de la política municipal qui disposa de les competències per fer-ho. Per tant, el que es preveu a través d'aquest Pla és la definició de mesures que garanteixin l'aproximació i l'atenció a les necessitats específiques del col·lectiu de persones que exerceixen el treball sexual a partir de les seves demandes i en el marc que estableix l'Ordenança de Mesures per Fomentar i Garantir la Convivència Ciutadana a l'Espai Públic de Barcelona .

2.4 Destinataris/es del pla: a qui s'adreça el Pla

El Pla per a l'Abordatge Integral s'adreça a totes les persones que exerceixen el treball sexual, i més específicament a aquelles persones que utilitzen la via pública per negociar l'intercanvi de serveis sexuals remunerats.
--

Definir el perfil de les persones que exerceixen el treball sexual a la ciutat de Barcelona és gairebé impossible. Aquesta activitat s'ha caracteritzat per la seva invisibilitat en tots els àmbits i, per tant, no disposem de dades que ens permetin parlar en valors absoluts i amb percentatges relatius amb els que puguem descriure rigorosament la realitat de la qual estem parlant. Però si que disposem de suficient informació per afirmar que és tracta d'un col·lectiu que es caracteritza per la seva diversitat.

“Amb experiència prèvia com a treballadores sexuals en d'altres països o en el seu país d'origen, sense experiència, amb caràcter voluntari, forçades per les pressions econòmiques o violentades per individus que les obliguen (sovint les seves pròpies parelles); viscut amb orgull o amb vergonya; dones solteres, amb fills i soles, amb família, fills i marit... Les biografies, motivacions i bagatges de les dones inserides en la indústria del sexe, així com les pressions econòmic - socials que acumulen també són força diversos¹.”

La pluralitat dels perfils de les dones que exerceixen el treball sexual condiciona la definició de les diferents mesures d'aquest Pla que han de poder donar resposta a situacions i realitats molt diverses. Per tant, aquestes mesures s'han de caracteritzar per la seva flexibilitat i la seva capacitat d'adaptació a les diferents situacions.

REALITATS ESPECÍFIQUES

Des del punt de vista individual, la 'prostitució' és el resultat d'un procés complex, difús i sovint contradictori, ja que cadascuna de les persones passa per un procés de socialització que defineix els patrons culturals i sistemes de significats que donen sentit i ordenen la seva vida. Fet que determina la necessitat de treballar a partir de la perspectiva individual.

¹ “Les dones construïm poder. Cap a un procés d'apoderament per la defensa dels drets de les persones treballadores del sexe. Informe elaborat per Isabel Holgado i l'Equip de LICIT i encarregat per l'Institut Català de la Dona l'any 2004.

Entre el col·lectiu de persones que exerceixen la prostitució a la ciutat Barcelona hi trobem realitats específiques:

- Les persones que són obligades a exercir la prostitució i que són víctimes del tràfic de persones.
- Les persones que manifesten expressament la seva voluntat de seguir exercint la prostitució i que reivindiquen els seus drets laborals.
- Les persones que expressen la seva voluntat de deixar l'exercici de la prostitució per iniciar la recerca d'un altra activitat laboral.
- Les persones que exerceixen la prostitució i són immigrades que es troben en situació d'irregularitat administrativa, fet que limita àmpliament les possibilitats de treballar amb aquest col·lectiu a través de les mesures de caràcter genèric i que implica la recerca d'alternatives que conforme al marc normatiu en matèria d'estrangeria permeti a l'administració local actuar per millorar les seves condicions de vida.
- Les persones transsexuals, col·lectiu que presenta un conjunt de condicionants i discriminacions específiques en l'àmbit laboral i social que s'esdevenen de la seva "nova identitat de gènere".
- Les persones que exerceixen o han exercit la prostitució i ja no es troben en edat laboral i no tenen reconeguts els seus drets laborals al no haver cotitzat a la Seguretat Social.
- Les persones que opten per l'exercici del treball sexual per qüestions estrictament econòmiques.
- Les persones que es plantegen l'exercici de la prostitució com una estratègia de transició, una activitat refugi per fer front a les necessitats i expectatives econòmiques que no poden resoldre mitjançant les opcions laborals a les que tenen accés i que es caracteritzen per ser precàries i amb salaris molt baixos que no cobreixen les seves necessitats.

Així mateix, les principals demandes que expressen les dones que exerceixen la prostitució es centren bàsicament en els següents aspectes:

- Assessorament i respostes concretes a la seva situació d'irregularitat.
- Atenció sanitària, principalment ginecològica, i de prevenció de les malalties de transmissió sexual.

- Accés a l'habitatge i als recursos públics (escolarització de fills/es, accés a les rendes mínimes d'inserció i als programes previstos)
- Alternatives laborals dignes.
- Necessitat de mantenir el seu anonimat.

PRINCIPIS ORIENTADORS DEL PLA:

Davant el volum de posicions, discussions, i categories que apareixen en els documents que s'han analitzat s'han adoptat els principis de síntesi, simplicitat i efectivitat. El Pla s'aproxima a la realitat del treball sexual mitjançant les dades disponibles, a partir de les propostes realitzades anteriorment a la ciutat de Barcelona.

- Flexibilitat
- Proximitat
- Diversitat
- Coordinació
- Transversalitat
- Perspectiva de Gènere
- Defensa dels Drets Civils

LÍNIES ESTRATÈGIQUES

1. Creació de l' Agència amb la finalitat d'afrontar el fenomen de l'exercici de la prostitució a la ciutat.
2. Informar de tots els serveis públics disponibles i molt especialment dels serveis a les persones: serveis socials, serveis educatiu i serveis sanitaris.
3. Recolzament i col·laboració amb les entitats i persones que formen part d'aquest col·lectiu i que hi treballen.
4. Establir els mecanismes necessaris de definició d'un model d'atenció individual que defineixi itineraris personalitzats per atendre les demandes específiques formulades per les persones que exerceixen la prostitució.
5. Coordinació i adequació de tots els serveis municipals a través de models d'atenció específics adreçats al col·lectiu de persones que exerceixen el treball sexual.

6. Col·laboració, persecució i repressió de les conductes atemptatòries contra la llibertat i indemnitat sexual de les persones que es puguin cometre en l'espai públic, en especial, les activitats de proxenetisme o qualsevol altra forma d'explotació sexual.

LÍNIA ESTRATÈGICA 1

Creació de l' Agència amb la finalitat d'afrontar el fenomen de l'exercici de la prostitució a la ciutat.

OBJECTIUS ESTRATÈGICS

Garantir la coordinació, l'aplicació, el seguiment i l'avaluació del Pla per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual a través de l'Agència, eix central de tota l'estructura adreçada a l'atenció de les demandes de les treballadores sexuals i la coordinació de les actuacions institucionals i comunitàries.

Articular la relació directa amb les entitats; s'elaboraran els protocols de derivació a d'altres serveis d'atenció específica quan la situació ho requereixi; es realitzarà el seguiment i la coordinació de totes les accions desplegadas en el Pla

Objectius Operatius

- Avaluar els diferents programes relatius a l'abordatge integral del treball sexual per tal d'establir la seva eficàcia individual i social i, en el seu cas, fer les modificacions oportunes.
- Oferir serveis de mediació en aquelles zones en les que es produeixi un ús intensiu de la via pública.
- Identificar l'Agència en un espai on les treballadores sexuals puguin adreçar-se i expressar-se amb total llibertat, de denúncia dels seus problemes i de referència en la recerca de solucions. Aquest espai es convertiria en un espai d'interlocució directa amb l'Ajuntament de Barcelona on, en la mesura que adquirissin veu, es farien visibles per a la societat.
- Garantir la coordinació de totes les àrees que intervenen e l'atenció a les persones que exerceixen la prostitució.

- Estudiar la situació del treball sexual a la ciutat de Barcelona en relació Catalunya, l'estat espanyol i en el marc de relacions de la Unió Europea.

Accions:

1. Definir estratègies de formació per als i les professionals de l'administració local que atendran i treballaran amb el col·lectiu de treballadores sexuals amb l'objectiu de garantir una atenció ajustada al coneixement de les seves necessitats i les seves demandes. Garantint el coneixement d'aquesta realitat que es caracteritza per la seva complexitat i la prevalença dels estereotips socials envers aquest col·lectiu.
2. Impuls de protocols d'actuació a la ciutat de Barcelona que defineixi el model d'actuacions i permeti l'aproximació dels diferents agents actuants envers el col·lectiu amb l'objectiu d'assegurar la seva seguretat i detectar i acompanyar aquelles persones que es trobin en situació de tràfic o control per part d'un tercer.
3. Disseny d'un projecte pilot de mediació que permeti la cohabitació de tots els interessos aplicant sempre aquelles mesures que garanteixin la reducció de riscos i limiti les externalitats negatives.
4. Institucionalització de la Taula de coordinació que es reunirà periòdicament amb les representants de totes les entitats i associacions que es dediquen a l'atenció de les persones que exerceixen el treball sexual per avaluar de manera contínua la implementació del pla i dels seus instruments, coordinar l'actuació de les diferents entitats i associacions i l'ajuntament, posar en comú els coneixements i adequar, quan s'escaigui, les línies estratègiques.
5. Creació d'una taula de coordinació municipal: aquesta taula en la seva primera definició planteja l'oportunitat de prioritzar la participació de les persones responsables tècnicament de cadascuna de les àrees considerades com a imprescindibles en l'aplicació del principi de transversalitat d'aquest Pla per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual. Coordinada per la Directora del Pla, reunirà mensualment a les persones responsables de les següents àrees: Immigració, Ocupació i Inserció Laboral, Salut, Guardia Urbana, Dona i Drets Civils, Habitatge i Benestar Social.
6. Impuls d'una taula de coordinació Interinstitucional: Atès que limitar el fenomen de l'exercici del treball sexual a l'àmbit local seria un error no

implicar les altres administracions en aquest Pla; tant pel fet que les competències en aquesta qüestió corresponen a l'administració de la Generalitat i del Govern Central, com per l'oportunitat que representa l'experiència de Barcelona com a possible model d'intervenció. Aquesta taula es reunirà periòdicament i el seu nivell de representació serà polític, atès que el que es preveu que dirimeixi són aquelles qüestions que no es puguin resoldre en les Taules tècniques anteriorment presentades.

7. Promoció d'un equip de Mediació que garanteixin l'assessorament de doble direcció. Per una banda a les persones responsables de dur a terme l'aplicació de les mesures i per altra banda a les persones usuàries dels diferents serveis per evitar que el desconeixement de la llengua representi un entrebanc a l'hora d'explicar i entendre quins són els recursos a la seva disposició i quines són les seves demandes.
8. Creació en el marc de l'Observatori Barcelona d'una línia d'investigació adreçada a aprofundir en el coneixement específic i recerca del fenomen del treball sexual.

LÍNIA ESTRATÈGICA 2

Informar de tots els serveis públics disponibles i molt especialment dels serveis a les persones: serveis socials, serveis educatiu i serveis sanitaris.

OBJECTIU ESTRATÈGIC

Objectius Operatius

- Informar de l'ordenança municipal i de la repercussió de la seva implementació al col·lectiu de treballadores sexuals a través dels mecanismes municipals i mitjançant la col·laboració amb les entitats que treballen amb aquest col·lectiu.
- Informar a les treballadores sexuals de tots els recursos que tenen a la seva disposició i als que poden adreçar-se per sol·licitar i manifestar quines són les seves demandes.

Accions:

1. Coneixement, aproximació i informació del nou marc normatiu al col·lectiu de persones que exerceixen el treball sexual en les zones on

s'exerceix el treball sexual a través de l'equip d'educadores socials; que seran les encarregades d'informar del contingut de l'ordenança; donar a conèixer l'entrada en funcionament del Pla i adreçar a les dones que així ho sol·licitin als recursos específics previstos, i fer-ne l'acompanyament si és necessari.

2. Elaboració d'una Guia on s'especifiquin les diferents mesures adreçades al col·lectiu de dones que exerceixen el treball sexual determinant on poden adreçar-se per realitzar el tràmit o la gestió que es descriu. Així doncs, és molt important conèixer quines són les entitats i els departaments municipals encarregats de tràmits com l'empadronament, la gestió de PIRMIS, o de la targeta sanitària, així com els equipaments on poden adreçar-se per sol·licitar assessorament legal i laboral. Aquesta guia ha de ser una eina de treball per a les entitats i el personal tècnic de l'administració que atén aquest col·lectiu específic, així com una de les línies de difusió i comunicació dels recursos existents a la població en general i a la població que exerceix el treball sexual en particular.
3. Apropament a les persones que exerceixen el treball sexual en medi obert per part de les persones treballadores de l'Ajuntament al seu lloc de treball per a informar-les dels recursos materials i humans que tenen al seu servei i que poden contribuir a la millora de les seves condicions de vida i la de les seves famílies.

LÍNIA ESTRATÈGICA 3

Recolzament i col·laboració amb les entitats i persones que formen part d'aquest col·lectiu i que hi treballen.

OBJECTIU ESTRATÈGIC

Garantir la participació de les entitats i col·lectius que per la seva experiència són coneixedores de la realitat amb la finalitat que es produeixi un procés d'interlocució dirigit a eliminar l'estigma i l'estereotip, garantint els drets d'aquestes persones.

Reconèixer la importància de l'experiència per poder plantejar l'abordatge del fenomen de la prostitució des del coneixement i la proximitat.

Objectius Operatius

- Definir mecanismes de col·laboració amb les entitats que treballen amb aquests col·lectius a la ciutat de Barcelona.
- Col·laborar amb les entitats referents a aquesta matèria per tal d'oferir nova formació a les persones que integren aquest col·lectiu.
- Realitzar el cens dels recursos existents, tant els de titularitat pública com els de les institucions del tercer sector per a valorar la seva suficiència i coordinació dels mateixos.
- Sistematitzar metodologies de treball.
- Definir protocols d'atenció a partir del coneixement i la pràctica aplicada.

Accions:

1. Divulgació dels serveis de la OND en la denuncia de situacions de vulneració de drets, amb l'objectiu de garantir el ple exercici dels drets en el marc de la Declaració dels Drets Humans i de la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat. Aquest procediment depèn de l'Oficina per la No Discriminació, on s'atendran totes les demandes al respecte i es podran adreçar totes les persones que exerceixen el treball sexual per demandar assessorament legal sobre aquelles qüestions que considerin.
2. Elaboració de diferents recursos de formació comuns que permetin l'intercanvi d'experiències i coneixement entre les persones tècniques de l'àmbit municipal i les persones responsables de les entitats per millorar la qualitat dels serveis d'atenció, garantir la coordinació i el coneixement dels circuits que es vagin dissenyant així com dels recursos que tenen a la seva disposició.
3. Manteniment i ampliació de les línies de col·laboració amb les entitats i les associacions que treballen des de diferents perspectives amb el col·lectiu de persones que exerceixen la prostitució com són l'empoderament, la creació d'habilitats socials i la recol·locació laboral, entre d'altres.

LÍNIA ESTRATÈGICA 4

Establir els mecanismes necessaris de definició d'un model d'atenció individual que defineixi itineraris personalitzats per atendre les demandes específiques formulades per les persones que exerceixen la prostitució.

OBJECTIU ESTRATÈGIC

Garantir l'atenció a totes les persones en funció de les seves demandes.

Informar i facilitar alternatives laborals per a les persones que manifestin la seva voluntat de canviar de feina a partir de la situació particular de cadascuna d'aquestes persones.

Objectius Operatius

- Suport i recursos econòmics, socials i culturals per a les dones que vulguin canviar d'activitat.
- Col·laborar amb les entitats per definir i adequar els recursos d'atenció i recol·locació laboral i conveniar amb les mateixes la possibilitat de gestió dels diferents instruments i recursos.
- Garantir el recolzament professional per a la superació de problemàtiques psicològiques diverses i facilitar i millorar el desenvolupament personal i l'accés al mercat laboral.
- Informar dels drets fonamentals d'aquestes persones a la societat i treballar per tal que elles mateixes siguin coneixedores dels seus drets.
- Informar i oferir els recursos laborals disponibles des de l'Administració o en col·laboració amb les entitats referents en la matèria.
- Definir cursos de formació/inserció laboral a partir de la consideració de les aptituds i els interessos professionals de les persones participants a través de la realització d'entrevistes i la possibilitat d'èxit professional en funció de les empreses interessades i la demanda de perfils professionals per part del mercat laboral.
- Promoure l'associacionisme de les treballadores sexuals per a defensar els seus drets com a persones i com a treballadores. Amb l'objectiu de que puguin defensar els seus drets, combatre l'estigma social que recau sobre elles, denunciar les agressions físiques, les coaccions, els xantatges, els abusos de poder i les actuacions vexatòries i arbitràries.

Accions:

1. Creació d'un servei d'atenció telefònica, en el marc de l'Agència que garanteixi l'aproximació de les dones que exerceixen el treball sexual als recursos de l'Ajuntament de Barcelona a través de l'anonimat i

respectant els ritmes, les necessitats i les demandes específiques de les dones.

2. Disseny d'un programa de sortida de l'activitat que integri una sèrie de mesures de recolzament psicològic i social , així com de formació. Per a aquest disseny hem de tenir en compte la diversitat de situacions de les treballadores sexuals, que poden trobar-se en edat activa o no activa, ser nacionals o immigrades i, entre aquestes últimes tenir regularitzada la seva situació o no. Les alumnes – treballadores que s'incorporin a aquest programa de formació que té per objectiu la inserció al mercat laboral rebran el suport necessari que garanteixi la seva plena participació al Programa.
3. Creació i definició dels recursos de transició. Partint del fet que la modificació de la realitat a través de l'atenció personalitzada requereix d'un procés de resolució que es pot resoldre a curt, mig o llarg termini caldrà habilitar recursos que garanteixin la resolució dels diferents casos a través dels mecanismes adients que facilitin l'accés a l'habitatge, als recursos econòmics, als recursos formatiu i al mercat laboral.
4. Creació de cursos de català, i si s'escau de castellà, especialment adreçats a les persones immigrades, per a fer possible, en primer lloc, la comunicació amb els membres de la societat on viuen i, en segon lloc, la seva inserció socio - laboral.
5. Establiment d'ajudes econòmiques i remuneració de l'assistència i aprofitament dels cursos de formació i altres transferències que puguin ser instrumentalitzades.
6. Formació de dones treballadores sexuals en habilitats de lideratge per organitzar grups i associacions que treballin en la defensa dels drets civils de les treballadores sexuals.
7. Promoure la solidaritat , especialment entre la totalitat del col·lectiu femení, no admetent la divisió i treballant conjuntament per la millora de les condicions de vida de totes les dones.
8. Cursos d'introducció i formació en habilitats socials adreçats al col·lectiu de persones que exerceixen el treball sexual que permetin l'adquisició de competències lingüístiques, incrementin l'autonomia d'aquestes dones i les aproximïn als patrons culturals vigents a la nostra societat.
9. Establiment de convenis amb les administracions competents per tal de facilitar l'accés als ensenyaments reglats (ESO, batxillerat, etc.)

LÍNIA ESTRATÈGICA 5

Coordinació i adequació de tots els serveis municipals a través de models d'atenció específics adreçats al col·lectiu de persones que exerceixen el treball sexual.

OBJECTIU ESTRATÈGIC

Objectius Operatius

- Coordinar les actuacions, institucionals i comunitàries dirigides a les treballadores sexuals.

Accions:

1. Creació i coordinació d'un grup interdepartamental, en el marc de les polítiques transversals, on hi participin totes les àrees de l'Ajuntament implicades i s'abordin els temes, tant a nivell col·lectiu com a nivell individual, que afecten les persones que exerceixen el treball sexual.
2. Definició d'espais de coordinació entre els diferents agents implicats per tal de construir a partir de les diferents experiències elements de coneixement compartit que permetin l'abordatge integral d'aquest fenomen.
3. Elaboració d'un decàleg de bones pràctiques per posar en coneixement de totes i tots els tècnics municipals de com cal actuar davant dels diferents casos que es poden produir i on s'informi del equipaments i dels protocols d'atenció a través dels quals poden realitzar, un cop fet el primer contacte, les derivacions oportunes.

LÍNIA ESTRATÈGICA 6

Col·laboració, persecució i repressió de les conductes atemptatòries contra la llibertat i indemnitat sexual de les persones que es puguin cometre en l'espai públic, en especial, les activitats de proxenetisme o qualsevol altra forma d'explotació sexual.

OBJECTIU ESTRATÈGIC

Garantir els processos d'atenció d'urgència de les persones que es troben en situació d'explotació sexual.

Objectius Operatius

- Vetllar per l'aplicació de la legislació internacional vigent, especialment el Protocol de Palerm, per atendre les persones en situació d'explotació sexual i poder garantir el seu accés a aquests recursos, atès que moltes vegades les dones que viuen aquestes situacions han de suportar processos de violència extrema.
- Comprovar les garanties i la qualitat dels serveis i recursos que s'ofereixen a les dones que busquen sortir de la situació d'explotació per evitar els riscos que significa iniciar un procés de denúncia i recuperació.
- Adequar els protocols de tots els recursos de l'Administració Municipal per convertir-los en veritables portes d'accés als circuits d'atenció de les dones que es troben en aquesta situació a la nostra ciutat.
- Gestionar, a través dels mecanismes de coordinació i col·laboració amb les institucions competents els processos de derivació a partir de la manifestació expressa de cadascuna de les dones davant la disjuntiva de si volen tornar al seu país d'origen o volen quedar-se aquí.
- Facilitar l'atenció jurídica gratuïta per evitar la doble victimització d'aquestes dones per la seva condició d'immigrants en situació administrativa irregular.

Accions:

1. Definició i creació de protocols d'acompanyament a les persones víctimes d'explotació sexual, amb la col·laboració amb les Administracions competents.
2. Impuls per a la creació d'una estructura d'atenció d'urgències que respongui a les demandes d'aquelles persones que es troben en situació de vulnerabilitat, tràfic o siguin víctimes de les violències masclistes, amb la col·laboració amb les Administracions competents.
3. Definició del model d'atenció d'urgència d'aquest equipament amb l'objectiu de dotar-lo dels recursos necessaris per atendre els processos d'estabilització emocional i sanitària y avaluar en una primera fase el model d'intervenció individual amb col·laboració amb totes les institucions competents.

4. Definició d'un protocol per derivar l'atenció de totes les persones que es trobin en una situació de vulnerabilitat per diferents qüestions als organismes competents, a través de la coordinació amb l'Institut Català de les Dones, en l'atenció a les dones que es troben en situació de tràfic i explotació.
5. Organització de tallers de formació adreçats als diferents agents socials amb l'objectiu de dotar-los de la informació i els elements necessaris que els permetin identificar les víctimes i les situacions de risc.
6. Curs específic adreçat als efectius de la Guàrdia Urbana en la detecció i l'acolliment de les dones en situació de tràfic que són forçades a l'exercici de la prostitució, en el marc de la normativa legal vigent. Així com la creació d'un grup específic d'agents que participi en els fòrums de debat internacional de tràfic de dones.
7. Impuls per a la creació d'un equipament específic amb una estructura d'acollida adient per a totes les persones que han estat explotades sexualment: llocs segurs, atenció sanitària, acompanyament en els diferents processos de tramitació, informació legal gratuïta, permís de residència i treball, formació i oportunitats laborals; així com el desplegament de totes les mesures previstes en el Protocol de Palerm.

El recursos definits han de garantir:

- Assistència jurídica gratuïta
- Formació professional
- Allotjament-acolliment
- Mediació
- Estreta col·laboració amb les entitats que han treballat, a la ciutat de Barcelona, amb el col·lectiu de les treballadores sexuals.
- Assessorament en la tramitació dels processos d'empadronament i de consecució de la targeta sanitària, en els casos que sigui necessari.

6.1 SITUACIONS DE RISC

Els estudis que s'han realitzat a l'entorn de l'exercici de la prostitució coincideixen en dos aspectes. En primer lloc tots centren el seu anàlisi en les persones que exerceixen la prostitució, i majoritàriament acostumen a identificar únicament les dones que l'exerceixen obviat l'existència d'altres col·lectius, sense entrar a analitzar la resta d'actors que intervenen en aquest fenomen. I en segon terme determinen l'objectiu del seu treball en la identificació de col·lectius de risc a través dels quals plantegen les motivacions, que no les causes, que condueixen aquestes persones a l'exercici de la prostitució.

Així doncs, el estudis que es varen dur a terme durant la dècada dels setanta estableixen la maternitat fora del matrimoni, com una de les situacions que condueix a moltes dones a l'exercici de la prostitució, atès que en aquell moment la maternitat fora del matrimoni era una situació durament castigada per la societat que discriminava les dones que transgredien el rol social assignat. De la mateixa manera, la classe social i el fet de pertànyer a una família nombrosa amb pocs recursos o l'origen humil de moltes dones es consideren factors de risc que condicionen les seves oportunitats laborals.

Durant la dècada dels 80, arrel dels estudis que s'elaboren en aquell moment, s'estableix la relació de l'exercici de la prostitució al consum d'heroïna. L'explosió del consum d'aquesta substància durant la dècada dels vuitanta acaba vinculant a algunes d'aquestes persones a l'exercici de la prostitució. Relació que s'estableix a través de dues premisses: la primera determina l'accés de les dones que consumeixen heroïna als itineraris "normalitzats" del mercat laboral", la segona estableix la necessitat d'obtenir elevats recursos econòmics que garanteixin el consum d'aquesta substància.

Cal destacar també que en la majoria dels informes i estudis realitzats durant la dècada dels vuitanta una de les hipòtesis de treball que s'utilitza manifesta la relació existent entre l'anomenada "revolució sexual" produïda durant la dècada dels setanta a Europa i que arribà a l'estat Espanyol en el marc de la transició democràtica com una de les causes que contribuirien a la desaparició del treball sexual, entenent que en una societat més lliure ningú no demandaria la compra de serveis sexuals, és a dir, desapareixerien els clients. Tanmateix, avui, vint anys després, podem afirmar que es tractava d'una hipòtesis falsa atès que l'exercici de la prostitució no només no ha disminuït sinó que s'ha incrementat considerablement.

A partir de la dècada dels noranta, els darrers estudis i informes que aborden l'anàlisi del treball sexual posen de manifest la relació existent entre l'exercici de la prostitució i els fluxos migratoris femenins, i per tant, no podem parlar d'aquesta qüestió sense contemplar la incidència que s'estableix. La pobresa, l'atur, i els treballs precaris en països on la xarxa estatal de seguretat social és inexistent o gairebé, les dones utilitzen la immigració i l'exercici del treball sexual com a estratègia de supervivència i mecanisme per garantir les seves necessitats bàsiques i la d'aquelles persones que depenen d'elles.

Així doncs, amb la perspectiva que ens aporta la revisió dels estudis i informes que s'han elaborat a l'entorn del fenomen de la prostitució des de la dècada dels setanta podem afirmar que la dificultat per accedir al mercat laboral formal i la necessitat d'ingressar una elevada quantitat de diners per fer front a les despeses econòmiques pròpies o familiars són dos motivacions vinculades a l'exercici del treball sexual per part de les dones. Una explicació que també defineix la realitat de les dones transsexuals que per una banda pateixen una forta discriminació a l'hora d'accedir al mercat laboral i per l'altra necessiten fer front a les despeses mèdiques que com no estan incloses entre els serveis de la Seguretat Social han de finançar-se elles mateixes.

6.2. PROSTITUCIÓ I IMMIGRACIÓ

No podem negar-li a la prostitució la importància que ha tingut al llarg de la història a l'hora de possibilitar els objectius de la població immigrant femenina. Si en el procés migratori un dels elements més importants rau en el fet d'aconseguir millorar les condicions econòmiques, és evident que la 'prostitució' continua sent una sortida viable per obtenir ingressos de forma ràpida i en un breu espai de temps. I aquesta és una de les principals dicotomies de l'Europa Occidental actual on moltes de les dones immigrades, d'acord amb les dades de què disposem, prefereixen el 'treball sexual' als treballs de cura o al servei domèstic, per la seva rendibilitat. Quantificar el volum de divises que entren en determinats països resultants del treball sexual potser ens ajudaria a entendre quines són les causes que porten a moltes dones immigrades a decidir-se.

El fet que la majoria de les treballadores sexuals que exerceixen avui a la ciutat de Barcelona siguin dones procedents d'altres indrets, tradicions i cultures, que parlen llengües diferents determina l'aproximació a aquesta realitat des de la definició de polítiques públiques.

Des de mitjans de la dècada dels vuitanta el perfil de la migració femenina a Europa s'ha modificat i ja no arriben només les esposes i les filles dels homes caps de família en el marc dels processos de reagrupament familiar, sinó que es consolida la migració de dones soles que cerquen en el fet migratori la possibilitat d'aconseguir els recursos econòmics necessaris per satisfer les seves necessitats i les de les persones que depenen de les seves estratègies de supervivència. Així doncs, el perfil de les dones immigrants dibuixa dues tendències que es consoliden cada cop més: les dones immigrants caps de família que esdevenen a través d'aquest procés en les principals responsables d'una llar transnacional; i la presència cada vegada més de dones joves que cerquen una sortida professional al mercat laboral que en els seus països d'origen no troben.

Les dones ja superen a nivell mundial la meitat de la població que migra. El tràfic clandestí de persones a través de les fronteres entre països pobres i rics ja és avui el segon negoci més lucratiu del món, superat només pel tràfic de drogues.

Els llocs de treball als que tenen accés les persones immigrants, principalment les dones, es caracteritzen per la precarietat, la temporalitat, els salaris baixos, i molt freqüentment s'ubiquen en l'economia informal, fet que impedeix el seu accés als drets laborals i les desprotegeix davant les discriminacions laborals. Un dels molts obstacles amb els que es troben és la dificultat per validar els seus estudis, tràmit que, en el millor dels casos, pot allargar-se dos anys. Fet, d'altra banda, que no suposa cap garantia atès que el mercat laboral no pot assumir l'oferta de mà d'obra qualificada.

La majoria de les dones immigrants, al marge de la formació que tinguin, estan emmarcant les seves estratègies laborals dins del que H. Lutz anomena serveis de "complementació domèstica", és a dir, els serveis personals que engloben el treball domèstic, els serveis sexuals, o els serveis personals – sexuals –, a través de fórmules com els "matrimonis per conveniència" o "les núvies per catàleg"².

El treball domèstic té unes garanties laborals inferiors a la resta d'ocupacions. Es considera un mercat de treball secundari, amb un nivell d'ingressos baix, una elevada irregularitat, sense cap grau d'organització col·lectiva i amb nul·les possibilitats de promoció laboral. Així doncs, un número considerable de les dones que, inicialment, treballaven en el servei domèstic han optat en algun moment per l'exercici del treball sexual, més rendible econòmicament que els

² "Les dones construïm poder. Cap a un procés d'apoderament per la defensa dels drets de les persones treballadores del sexe". Informe elaborat per Isabel Holgado i l'Equip de LICIT i encarregat per l'Institut Català de la Dona l'any 2004.

altres espais laborals als que tenen accés. Entre les dones que exerceixen el treball sexual existeix un col·lectiu que combina ambdues activitats o bé, essent treballadores domèstiques externes, es dediquen al sector del sexe de manera intermitent per afrontar una necessitat econòmica concreta.

Procedents de l'Àfrica, Amèrica Llatina i l'Europa de l'Est fonamentalment, arriben a la nostra ciutat amb l'objectiu d'aconseguir sortir de la crisi econòmica que viuen als seus països d'origen i, moltes vegades, amb la responsabilitat de garantir la supervivència de les seves famílies que en el lloc d'origen només disposen dels recursos econòmics que elles envien. Cal considerar, doncs, l'entrada de divises procedents del treball sexual en alguns d'aquests països, ja que les dones immigrants que exerceixen el treball sexual són les principals proveïdores econòmiques de les seves famílies, i per tant, les responsabilitats familiars tenen un pes decisiu en l'elecció de les estratègies laborals i en la validació del treball sexual com una alternativa econòmicament rentable.

D'aquestes dones, un elevat percentatge que segons diferents estudis oscil·la entre el 70% i el 90%, es troba en situació irregular i, per tant, no poden accedir al mercat laboral formal ni tenen tampoc accés als recursos socials o als cursos de formació i inserció laboral. La seva situació legal condiona les seves possibilitats i expectatives a curt i a llarg termini, ja que davant qualsevol procés de regularització no poden acreditar l'exercici del treball sexual com una activitat econòmica reconeguda i en qualsevol moment poden ésser expulsades en compliment de la Llei d'Estrangeria.

6.3. PROSTITUCIÓ EN MEDI OBERT

L'Ordenança de Barcelona lluny d'abordar el debat a l'entorn de la regulació o l'abolició del treball sexual, planteja en el seu redactat la limitació de l'exercici del treball sexual a la via pública en el marc de les mesures per garantir i millorar la convivència ciutadana, cenyint-se a les seves competències. Per bé que el treball sexual sempre ha estat present en determinades zones de la nostra ciutat, l'increment de la presència de dones als carrers durant els darrers anys ha descompensat l'equilibri que existia i, de fet, aquest és el plantejament de sortida del pla. Es tracta de garantir les compatibilitats en l'espai públic i de garantir l'accés a aquest espai per part de tothom. Cal preguntar-nos a què es deu la situació creada a determinats espais de la ciutat que ha fet necessari el plantejament d'un instrument com l'ordenança i de quina manera podem recuperar el necessari equilibri, indispensable per a la convivència de la diversitat de persones i usos que es realitza als nostres carrers.

Malgrat el treball sexual a medi obert representa un percentatge molt petit del conjunt global de la prostitució és el que planteja més controvèrsia en l'àmbit local atès que posa de manifest la discrepància d'interessos i centra les queixes de determinats col·lectius que sol·liciten al govern de la ciutat que actuï com a intermediari d'aquest conflicte a través de la fixació de mesures que garanteixin la convivència.

El govern municipal és l'estament polític més pròxim a la ciutadania, realitat que el converteix en l'organisme on els ciutadans i ciutadanes dirigeixen les seves queixes, demandes i on en defensa dels seus interessos adrecen les seves pressions exigint una resposta. Tanmateix, la capacitat normativa del govern municipal en aquest àmbit és en funció de les seves competències i atribucions i vinculada, per tant, a la gestió de l'espai públic i a la garantia de l'ús i el gaudi per part de totes les persones d'aquest espai públic. Altrament les seves actuacions han de cenyir-se a la normativa vigent que només pot modificar-se en el marc del Govern de l'Estat i del Congrés de Diputats.

Les persones que exerceixen la prostitució a medi obert acostumen a realitzar la seva activitat diferenciant molt bé la seva àrea de treball del seu àmbit privat. La via pública és l'espai on es desenvolupa el procés de contacte amb els clients potencials, la negociació i el tracte d'intercanvi que finalment es portarà a terme en espais que es lloguen per aquesta finalitat, principalment els meublés i els serveis d'habitacions que permeten el model fraccionat de lloguer i pagament.

El volum de recursos econòmics que obtenen mitjançant l'exercici del treball sexual depèn en bona mesura dels serveis que ofereixen, ja que no tots costen el mateix; de les hores que treballin i dels serveis que poden realitzar durant

aquest horari que pot variar d'un dia a l'altre; de si hi intervenen o no intermediaris en la transacció; i de l'època de l'any. Per bé que aquesta dada és aproximada, s'estima que la mitjana de recursos econòmics als que té accés mensualment una treballadora sexual oscil·la entre els 1.500 i els 2.500 euros. Tot i que en el treball sexual a medi obert hem de considerar també les dones que exerceixen amb caràcter intermitent o conjunturalment per a fer front a una despesa econòmica no prevista o per complementar el seu salari.

Aquest Pla parteix del reconeixement de les treballadores sexuals com a interlocutores en aquest procés, i per tant, no pot obviar quines són les raons que elles exposen per seguir treballant a la via pública, on disposen de més llibertat per decidir quines són les seves tarifes, els seus horaris, i l'elecció dels clients. Condicions de treball que no poden mantenir en els locals d'altern que exigeixen unes condicions que moltes d'elles consideren abusives, en el cas que tinguin la possibilitat de treballar en aquests espais on no totes les dones que exerceixen el treball sexual poden accedir.

Els primers mesos d'aplicació de les mesures de l'Ordenança han permès constatar que per part de les entitats (i en concret de la Plataforma comunitària: treball sexual i convivència) s'està vivint el procés com a fortament negatiu. D'acord amb les seves informacions s'estan produint actuacions arbitràries que augmenten la clandestinitat, la marginalitat i la precarietat, així com l'augment de la mobilitat i consegüentment dificultat per mantenir els vincles i la xarxa de suport.

S'està produint també un increment del preu de les escasses habitacions disponibles, el tancament de pisos i l'increment de la conflictivitat per manca d'espais. Atenent a característiques ja exposades l'increment de queixes per aquest motiu per part de les entitats contrasten amb la disminució de l'ús del ret a la denúncia per port a ser arrestades ja que les dones són coneixedores de la manca de protecció i de previsió institucional per atendre les situacions de risc, tal i com demostra la denúncia d'Amnistia Internacional que posa de manifest que la majoria de dones immigrades en situació irregular que són explotades i obligades a l'exercici de la prostitució després de denunciar la seva situació als estaments competents afirmen que enlloc d'activar-se el Protocol de Palerm se'ls obre un expedient d'expulsió.

Cal, obrir doncs, canals interns que permetin que la intervenció dels diferents serveis municipals articulen polítiques coincidents i que no creïn contradiccions. Això serà possible a partir de la implementació del pla.

6.4. EXPLOTACIÓ SEXUAL

El tràfic de persones amb fins d'explotació es un fenomen definit per les Nacions Unides³ com una de les noves formes d'esclavitud del món contemporani. Té lloc en totes les regions del món i afecta a molts països, ja sigui com a països d'origen, de trànsit o de destí.

Es molt difícil precisar i determinar l'abast d'una realitat tan oculta com és el tràfic de persones. Tanmateix, segons les dades de Nacions Unides i de l'Organització Internacional per a les Migracions, el tràfic afecta 4 milions de persones a nivell mundial, majoritàriament a dones i menors, i aproximadament 500.000 d'aquestes dones són traficades anualment a Europa.

Aquestes dones es troben en una situació de vulnerabilitat per poder sortir d'aquesta situació doncs, no disposa de recursos econòmics, no té cap xarxa familiar o social, desconeix, en alguns casos, l'idioma del país, no confia amb la policia i la seva documentació està a mans de les persones que la retenen.

L'estat Espanyol és un territori tant receptor com de trànsit d'aquestes dones víctimes de l'explotació en l'exercici de la prostitució, els treballs agrícoles o el servei domèstic, entre d'altres sectors.

La capacitat per assegurar un allotjament segur i digne per a les dones víctimes del tràfic és la clau per poder garantir la inserció social d'aquestes dones.

Finalment cal recordar que la competència en aquest àmbit no resideix ni en les institucions locals ni en les autonòmiques i que és essencial el disseny de polítiques interinstitucionals capaces d'encaixar la col·laboració i coordinació dels diferents actors de les diferents administracions.

³ Convenció de Nacions Unides en relació al Crim Organitzat Transnacional y als protocols addicionals signats a Palerm l'any 2000.